

CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN TEATRE?

TEATRUL MIC: SALVARE PRIN CĂDERE ACCELERATĂ

«**S**ă chestionăm o realitate lăuntrică și una exterioară» erau cuvintele lui Alexa Visarion ce-mi rămăseseră în memorie încă din octombrie trecut, când la prima (și deocamdată ultima) sa conferință de presă ca director al Teatrului Mic regizorul ne înfățișează un tablou lăptos al stagiunii 1990-'91. Acum e mijloc de aprilie, pe scena din Sărindar n-am văzut decât Mlaștina (continui să nu consider Actorii drept un spectacol de trupă profesională), iar pe coală nimic nou, și eu trebuie să «chestionez» trupa despre realitatea ei lăuntrică, întrucât cea exterioară s-a manifestat doar prin titlul poemului mai înainte. Să chestionezi... Să anchetezi... Ce urf sună acest cuvânt! Dar, fără îndoială, el este cel potrivit în cazul în speță, afită vreme cît nu o metafizică a existenței Teatrului Mic interesează, cît o realitate (fizică) exprimată în premiere, în împlinirea unui program promis. Și în motivațiile ei concrete, căci, nu-i așa, noi nu ne mai jucăm cu vorba, he, he, a trecut vremea lor și putem întreba fără urmă de teamă care e situația reală, s-o știm și noi, adevărul — nici mai mult nici mai puțin.

Ce poți (și ce nu) șterge cu buretele

Cum nu este vorba aici despre o monografie a Teatrului Mic ci numai despre o încercare de analiză a stării sale la un moment dat — stagiunea în curs —, pare firesc să raportăm doar la realitatea de acum, deloc roză, precum o poate observa delicat cu ochiul liber. De altfel, încercarea de a o corela cu trecutul aprobat (ultima parte a stagiunii '89-'90, vară lui '90) a fost obstructionată fie de priviri îndemînd la înțelepciune, fie de amabile dar ferme propoziții reamintindu-i obiectul discuției propuse și acceptate. Un zid de discreție, dar zid. Poate o dorință de a șterge din memorie un vis (urfi!) în care era vorba despre ultimele zile ale directoratului Săraru, despre un val de revoltă mocnită ridicat amenințător, gata să distrugă orice în cale, despre o ciudată păstorie Romulus Vulpescu, despre nelămurite și labirintice căutări de sine, despre niște despărțiri... Dar visul a lăsat urme reale: plecarea lui Ștefan Iordache, a lui Carmen Galin și a Simonei Mălcănescu; a regizo-

rilor Silviu Purcărete și Cristian Hadjiculea; a secretarilor literari. Și, poate, o senzație de destrămare interioară. Fermitatea de chirurg a lui Alexa Visarion, în stare să opereze, la nevoie, fără anestezie, în somna speranța.

La limita de plutire

Cu o zi sau două înainte plecării mele într-o călătorie în S.U.A., l-am întâlnit pe Alexa Visarion. Deschis, franc, așa cum îl știam, a acceptat de-ndată convorbirea. «La ora actuală (25 martie-n.n.) teatrul a revenit la limita de plutire. Pînă acum am fost sub nivelul normal. Cum știi, încă din septembrie am propus un program, clar stabilit, dar din nefericire abia acum începe să funcționeze. Chiar să funcționeze din plin, de vreme ce se repetă, deodată, patru spectacole: Mătrăguna de Machiavelli în regia lui Dan Măcu, scenografia Puiu Antemir, costume Maria Miu, cu Mișcă Popescu, Mihai Dinvale, Nicolae Dinică, Dinu Manolache, Sorin Medeleni, Oana Ioachim, Coca Bloos — premiera la sfîrșitul lui aprilie; Elisabeta, din întâmplare o femeie de Darlo Fo în regia lui Mihai Lungeanu, scenografia Nicolae Ularu, cu Leopoldina Bălănuță, Cristian Motriuc, Coca Bloos, George Visu, Marius Ionescu — premiera în mai; Trovarsi (Regăsire) de Pirandello în regia Cătălinei Buzolanu, scenografia Carman și George Rașovschi, cu Valeria Seclu, Claudiu Stănescu, Papil Panduru, Eusebiu Ștefănescu — premiera în iunie; Monștrii sacri de Cocteau, regia Cornel Todea, scenografia Mihai Mădescu, în rolurile principale Leopoldina Bălănuță, Mișcă Popescu, Adriana Șchiopu, Coca Bloos — premiera în iulie.

N-am putut scoate premierele anunțate din diferite motive: 1. Pentru Vizita bătrînei doamne de Dürrenmatt nu am primit decât abia acum dreptul de a plăti taxele în lei, deși începusem repetițiile în toamnă; 2. Cătălina Buzolanu a trebuit să termine mai întîi Merlin la «Bulandra», întîrzierea nedatorîndu-se nici ei, nici nouă; 3. În ce privește D'ale carnavalului, au intervenit puncte de vedere diferite între distribuție și regizor, plesa urmînd a fi preluată, la sfîrșitul stagiunii, de Valeriu Molescu; 4. Pentru Cei drepți de Camus nu am primit încă răspuns pentru plata în lei. O altă problemă a fost lipsa de omogenitate a colectivului artistic (au plecat actorii, regizorii), precum și inexistența secretariatului literar. Dar, deși incredibil, s-a mai în-

tmpliat ceva mult mai grav decât pare la prima vedere: în Teatrul Mic, în vara lui '90, s-a furat ca-n codru. A dispărut rezuzita, a fost pur și simplu jefuită magazia. Iți dai seama ce înseamnă un teatru cu magazia goală! Apoi, nici n-a mai fost aprovizionat pentru a putea începe activitatea artistică în toamnă. Atelierele sînt descompletate, fără meseriași. Iar eu, în loc să mă ocup de partea artistică, a trebuit s-o fac pe vechilul, să mă ocup, pînă la epuizare, de administrație — altfel parte extrem de importantă a unui teatru. Altceva: în primăvara lui '90 au fost scoase de pe afișe toate piesele din repertoriu (casîndu-se și decorurile). Iar o parte dintre ele puteau asigura tranziția. Mi-am dat seama că era necesar să fie reluate pentru ca teatrul să poată funcționa pînă la ivirea noilor premiere, iar unele să continue concomitent cu ele. Am făcut acest lucru în măsura în care s-a mai putut. Întreg acest subsoi trebuia organizat pentru a putea ieși la suprafață. Acum cred că sîntem pe calea cea bună, de vreme ce se repetă în forță, de vreme ce am siguranța că pînă la sfîrșitul stagiunii vom mai prezenta încă patru premiere.»

O regăsire

Istoria ultimilor aproximativ cincisprezece ani ai Teatrului Mic nu poate fi imaginată dacă se face abstracție de numele Cătălinei Buzolanu. Importanțele ei spectacole și, poate ciudat, plecarea ei în 1985 i-au dat adevărate dimensiuni artistice. Lucrează din nou, acum, la Trovarsi. Nimeni mai bine decât ea n-ar putea lua temperatura trupului cînd o reintîlnește după ce a cunoscut-o în toate ipostazele ei. Aproape patetice i-au fost primele cuvinte: «Deși am rămas în cele mai calde și mai disperate relații cu trupa Teatrului Mic, n-am putut să mă întorc și să pun în scenă pentru că omeneste nu m-am putut. Arta iubirii a fost lucrată, practic, în afara instituției și am făcut-o numai pentru Valeria Seclu. Nu m-am mai implicat în ce se întîmpla acolo, deși mi-a fost greu. La Trovarsi mă gîndisem de pe vremea aceea, dar nu mai vroiam să am de-a face cu Săraru. Sigur, atunci aș fi avut o anumită distribuție. Acum, în afara Valeriei Seclu, mi-am propus să testez actorii veniți după plecarea mea — Eusebiu Ștefănescu, Ion Chelaru, Domnița Mărculescu, Julietta Szöni —, ca și pe cel mai

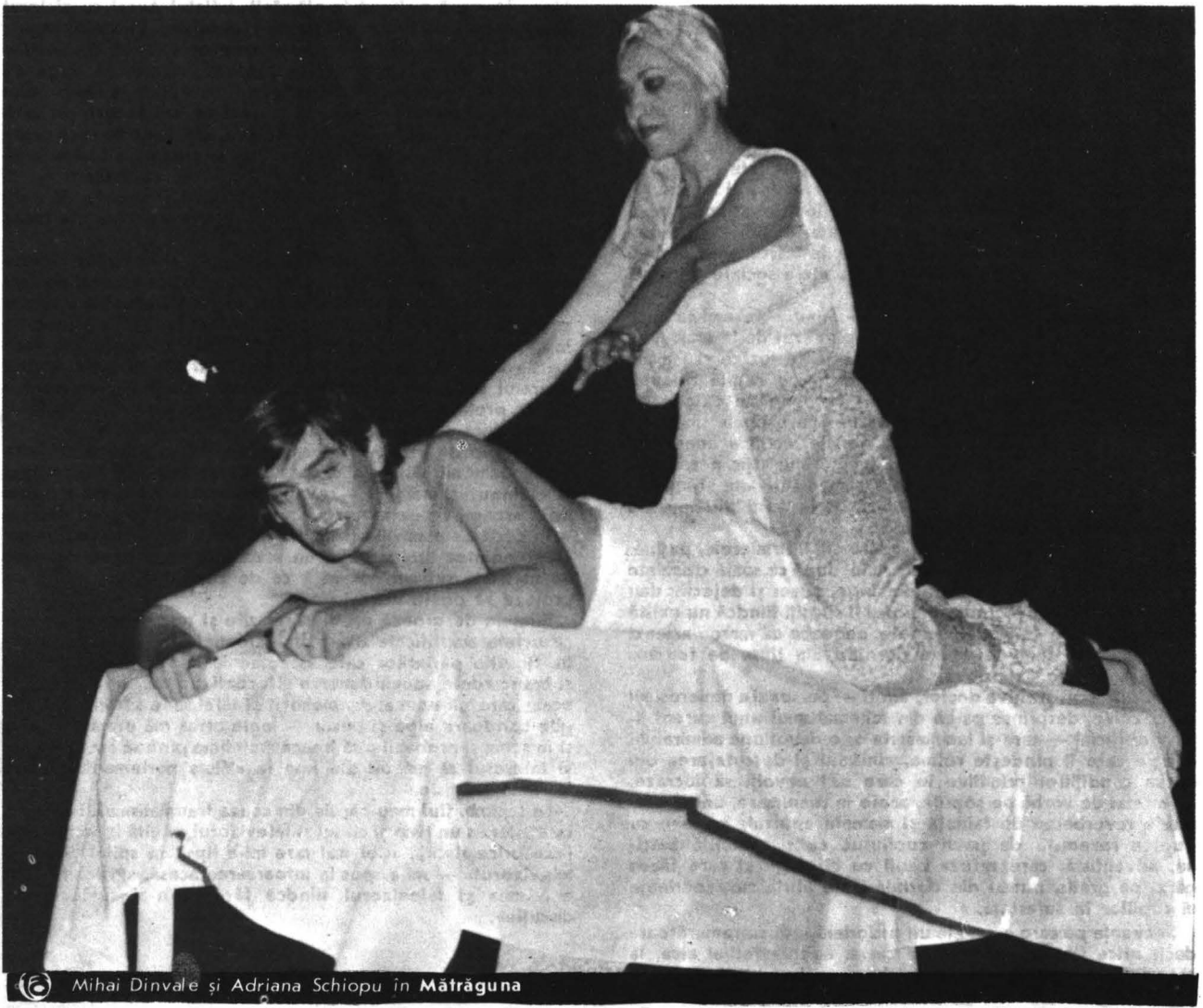

Foto: valentin nuham

 Mihai Dinvale și Adriana Schiopu în **Mătrăguna**

noi — Oana Ioachim, Adrian Ciobanu, Ruxandra Enescu. După opinia mea, ei s-au constituit într-o echipă. Sunt mulțumiți cum lucrez. Atmosfera e relaxată și benefică. Se repetă cu multă plăcere și destul de rapid. Se comunică bine.

Dar vreau să pun și o plesă cu vechii actori ai Teatrului Mic, cel care au însemnat atât de mult în viața mea, și, poate, eu într-a lor. Aș dori să văd dacă trupa poate fi readusă la condiția sa elevată. Pentru mine, spectacolul de acum e o regăsite — a mea, a lor. Dar, probabil, următorul va fi adevărata regăsite.»

După opinia Cătălinei Buzolanu, nu actorii sînt problema. Ci partea tehnică, administrativă. Fără o reorganizare administrativă, financiară, e foarte greu de făcut ceva.

De la disciplină la credulitate

Un actor serios, cumpătat, bun profesionist, ca Mihai Dinvale, consideră că «pe păcat să nu ne referim la trecut. În zece ani teatrul a mers nu bine, ci foarte bine,

avînd un repertoriu solid». Greșeala, de fapt greșeile au fost două: că după revoluție, s-a renunțat la foarte multe titluri doar pentru ca ele să nu mai fie aceleași. «Trezindu-ne peste noapte, goi». Apoi, fiind un colectiv foarte disciplinat, trupa a acceptat ideea că teatrul e condus de o personalitate care imprimă un anumit program artistic. Iar prima venită după revoluție a fost Romulus Vulpescu. Sub directoratul său s-au realizat Piațeta și Minunea Învierii Lui. În vara lui '90 s-a intrat în repetiții cu o plesă bulgărească sub direcția de scenă a însuși directorului. Cum în toamnă domnia sa a optat pentru Senat, nu știm ce am fi putut spune azi despre Teatrul Mic. Venirea lui Alexa Visarion a însemnat un alt program artistic, în care, din nou, trupa a crezut. Dar «el trebuia susținut de regizori angajați sau cu contract».

După opinia lui Mihai Dinvale, cele patru spectacole la care se repetă acum «ne pot scoate la lumină. Cred că acest colectiv e foarte capabil, că există o dorință fantastică de a urca din nou acolo unde îl e locul. Dacă putem fi acuzați

de ceva e că l-am lăsat pe cei doi directori să-și definească ei crezul și programul artistic pe care noi să le slujim!»

Dacă privim înapoi, fără vreo minie, se pot găsi argumente în favoarea părerii de mai sus. Dar decă analizăm ce s-a întîmplat din toamnă încoace, parcă aș zice că au fost destule excepții care... să confirme regula!

Biciul care mîngîie

E pentru prima oară cînd Dan Mîcu lucrează la Teatrul Mic. Am asistat la o repetiție cu *Mătrăguna*. Într-o pauză, am stat de vorbă despre această nouă experiență a sa.

— Pot vorbi numai despre o categorie de actori: cel cu care repet. Și spun că au poftă de teatru.

— Ce s-a întîmplat, totuși, cu D'ale carnavalului!

— Actorii doreau foarte tare să facă spectacolul, dar organismul nu era pregătit deloc și și-a manifestat în toate formele această neputință pentru o întîlnire cu un mare stilist și cu un mare om de

PISICA ȘI TELEVIZORUL

Imprejurări nefericite ale vieții m-au făcut să-mi depășesc recordul personal de neprivit la televizor, ca și pe cel de nesomn: trei săptămâni lungi am stat în reanimarea unui spital de copil, lângă băiatul meu, grav accidentat. Pentru cineva din afară, e de neînchipuit ce acumulare de tragedii, ce luptă pentru viață, ce urlete de durere, ce suferințe ale unor copii nevinovați conține acest spațiu alb în care timpul e măsurat de picăturile perfuziilor și transuziilor, de respirații prin tubul de oxigen, de pașii surorilor și alertele medicilor. Aici capeți înțelegerea că totul e neesențial față de înfruntarea permanentă viață-moarte, care anulează granițele sociale între cei solideri în suferință și devotament.

Zile și nopți nesfârșite în care actualitățile înseamnă încă un accident de circulație, încă un copil căzut de la etaj, încă unul care a înghițit din greșeală substanțe toxice sau a ars într-o explozie de aragaz. Se operează pe bandă rulantă, uneori nu se mai poate face nimic, buteliile de oxigen de la fabrică înfirzie, doctorii pîdesc mașina, trebuie neapărat făcut un raportaj-anchetă despre nevoia vitală a unei stații proprii de oxigen a spitalului, desigur o investiție nerentabilă, cum sînt considerate toate cele pentru sănătate și învățămînt, der ce minți criminale pot gândi la rentabilitate cînd miza o constituie viața de copii!

Lipsesc calmantele și singele e drămuț, infirmierele, puține, sînt în același timp și femei de serviciu, după ce spală cîșoțele și sortează pînzeturile pătate de sînge, puroi și dejecții, dau de mîncare copiilor, gîndacii nu pot fi stîrpiți fiindcă nu există frigidere pentru păstrat alimentele, degeaba dă mereu amenzi Sanepidul, un lanț de cauze pornind din lipsa de fonduri face aseptizarea imposibilă.

Am cunoscut și cîțiva doctori tineri — personaje neverosimil de pozitive, desprinsе parcă din schematicismul unui curent literar artificial — care-și fac meseria cu o devoțiune admirabilă dar pe care li pîndește rutina, cinismul și descurajarea din cauza condițiilor primitive în care sînt nevoiți să lucreze.

Am stat de vorbă pe șoptite, acolo în reanimare, unde plîsetele reverberau de falanță și mamele epulzate așteptau cu fruntea rezemată de patul copilului, cu o asistentă bătrîna, adventistă, care refuza banii cu blîndețe și care făcea gărzi pe gratis, numai din dorința de a ajuta cu experiența ei copiilor în suferință.

Secvențe pe care n-o să le uit niciodată, mai cutremurătoare decît orice film sau pagină de carte: agonia fetiței arse, la căpătîiul căreia am stat cu bricheta aprinsă, țărănușul de 8 ani rugîndu-se cu glas înalt «doamne-doamne, fă-mă

bine» (tumoră malignă la plămîni), băiatul Aurel cu piciorul sîng amputat de sus, povestindu-i hemofilulul Neluțu, veșnic într-o baltă de sînge, cum s-a terminat serialul de desene animate, amîndoi prigonii în perfuzii, rizînd. Și fetița de 8 luni Gianina, mîncată de șobolani, cu degetele de la mîini și picioare roase și căpșorul mușcat în trei locuri, pe care mama ei n-a venit niciodată să o vadă, mai avea liganca acasă 6 copii mici. N-a turbat Gianina cum se credea, a fost hrănită și îngrijită ca niciodată acasă și înflorea cu fiecare zi, se făcuse o frumusețe, cu tot capul ei cusut și urmele de colți de pe obrăjori rîdea cu gura știrbă și întindea mînuțele roase să o lei în brațe.

Politica era cu totul absentă acolo, ca și discuțiile despre prețuri, lefuri, privatizare, doar Dumnezeu era invocat de zeci de ori de mamele disperate (și copilul cu poliomieliță a scăpat cu viață, în ciuda tuturor previziunilor, nu știu cît detorită lui Dumnezeu, cît unei tinere și frumoase anesteziste care nu s-a temut de contaminare și l-a suflat aer cu gura ei cînd aparatul s-a înfundat, certîndu-se cu ceilalți doctori pentru zîff de prețiosul oxigen care nu mai trebuia consumat pentru un caz fără șanse).

În zilele de vizită «știrile externe» ni se păreau din altă lume, oamenii sănătoși cu pasiunile și ambițiile lor, orașul cu mînguri și marșuri — ceva îndepărtat și străin, mă simțeam mai aproape de mama care aștepta rezultatul biopsiei micului Al în decît de propriile rude, iar de fetița amputată care luase chiar înaintea accidentului un premiu la un concurs de dens mi se sfișia sufletul de mîă ca de copilul meu («tanti, cu proteză se poate dansa!»).

Filmele de groază ale fiecărei zile și nopți, banda sonoră cu urlete amplificate din toate saloanele la orele de injecții, figurile pîrînșilor care așteptau la ușa sălii de operație și brancardele aducînd mereu alți copii, un castan la fereastră peste care ploua mereu, mohorît și telefoane sunînd pe lungile coridoare albe și pustii — toate astea mă urmăresc pînă și în somn și probabil o să treacă mult timp pînă să am răbdarea și interesul să mă uit din nou la «Viața parlamentară» sau la filme polițiste.

În schimb, fiul meu căruia din cauza traumatismului cranian ls-a interzis un timp și cîntul și televizorul se uită la Actualități («cu orice risc»). «Cel mai tare mi-a lipsit în spital pisica și televizorul» — mi-a spus la întoarcerea acasă. «Pisica fiindcă e a mea și televizorul fiindcă fără el n-ai subiecte de discuție».

ADRIANA BITTEL

năduf și opinie. Dorința era mai mare decît puțința și atunci...

— Cum ai ajuns la Mătrăguna!
— Cred că impasul nostru, al celor din lăuntru teatrului, este unul repertorial. Prin ce ne putem exprima acum, aici? Înflînirea cu Mătrăguna a fost șocantă și pentru mine însumi. Nu știu în ce măsură cea cu plesa, cît cu Machiavelli omul. Forțat la vremea lui să se retragă într-o căsuță la țară după ce (citez din Micul Larousse) fusese destituit și «legèrement torturé», în acea căsuță deci, înainte de a-și pune ordine în hîrțile pentru acel uluitor Principele, a scris Mătrăguna. Am simțit nevoia să fac și eu ceva asemănător. Plesa e fără îndoială o extraordinară și nu îndeajuns lăudată izbîndă stilistică. Multă vreme înaintea teatrului lui Shakespeare și Goldoni. Mișcarea acestui spirit în spațiu și în teatrul european al vremii sale este atît de asemănătoare cu ce se întîmplă acum, încît m-a tulburat și m-a hotărît să fac spectacolul. Nădăjdulesc să fie unul machiavelic.

— Să revenim la trupă, ea e tema...

— E o trupă extraordinară, dar care

în numărul ei e sărăcită și incompletă. După o perioadă directorial-dictatorială, trece și ea printr-o criză de autoritate (der unde am mei auzit astai). Poate obișnuită să fie forțată, der și mingîlată de același bici, încearcă, dar nu reușește cu ușurință, să-și regăsească un fel nou de disciplinare întru creație. Cred, însă, că impasul acestui teatru și al acestor trupe este semnificativ, serios și grav, și tocmai de aceea am siguranța că își va găsi salvarea. Crizele bibilite, confuze, mondene sau modiste — chiar cu izbînză aparente — aparțin altor teatre. Săritorul de la trambulină care e Teatrul Mic a atîns fundul bazinului, deci are toate șansele să se ridice. Într-un fel, fără să-l acuz pe Alexa Visarion de vreun machiavertic, este o cădere accelerată, oarecum voltă, tocmai spre a putea reveni la suprafață altcum.

Concluzii pentru mai tîrziu

Mîntea limpede și organizată a lui Alexa Visarion, felul său de a fi, tranșant, precum și experiența lui americană mă obligă să recunosc faptul că cele mai

la obiect concluzii le-a tras el însuși. Așadar, iată-le redată aproape stenografic:

● Trupe are 37 de actori din 42 de posturi. Datorită lipsei unei legi a teatrelor care să permită funcționarea instituțiilor teatrale pe criterii de calitate, trupele sînt obligate să rămînă în actuala formulă, deși pe de o parte lefurile nu pot fi plătite pentru un număr atît de mare de angajați, iar pe de alta ei nu pot fi dați afară. Această «schemă» nu poate rămîne. În România, azi, directorul trebuie să justifice existența trupel și nu să fie un animator al ei.

● Încă ne lipsește o disciplină profesională. Iar asprimea în sine, ca și toleranța în sine, nu au valoare. Ele trebuie corelate cu creația. Teatrul ar trebui să fie un colectiv de artiști și nu de funcționari ai artei.

● E nevoie de un mod logic de înțelegere a responsabilităților în cadrul instituției teatrale. De aceea, unul din gîndurile mele e ca în momentul în care Teatrul Mic va intra în normalitate să renunț la conducere și să-mi fac profesia.

MIRUNA IONESCU

